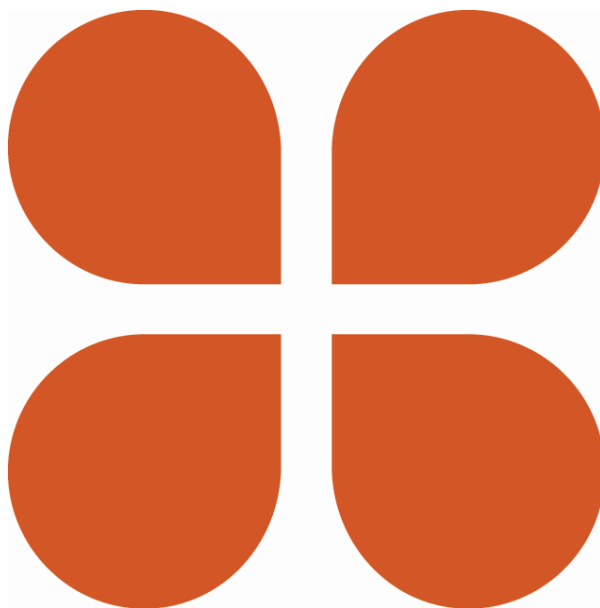


Riksintressen för kulturmiljövården

– Blekinge län (K)



Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Blekinge län (K) enligt 3 kap 6 § miljöbalken

KARLSHAMNS KOMMUN	3
Djurtorp [K 8] (Åryds sn).....	3
Elleholm [K 4] (Elleholms sn)	3
Ire [K 7] (Ringamåla sn).....	3
Karlshamn [K 6] ()	3
Letesmåla [K 3] (Ringamåla sn).....	4
Mörtrum [K 5] (Mörtrums sn)	4
KARLSKRONA KOMMUN	5
Brömsebro [K 21] (Kristianopels sn)	5
Hallarumsviken [K 20] (Jämjö sn)	5
Herrgården, Tjurkö stenhuggeri [K 16] (Karlskrona sn).....	5
Karlskrona [K 15] ()	5
Kristianopel/Bröms [K 22] ()	6
Skärva m.m. [K 14] (Karlskrona sn)	7
Östra Skärgården i Blekinge [K 17] (Sturkö och Torhamns sn)	7
OLOFSTRÖMS KOMMUN	8
Baggeboda [K 1] (Jämshögs sn).....	8
RONNEBY KOMMUN	9
Bräkne-Hoby [K 9] (Bräkne-Hoby sn).....	9
Förkärla centralbygd [K 12] (Förkärla sn)	9
Johannishus m.m. [K 11] (Hjortsberga sn).....	10
Ronneby brunn, Blekan - Karön [K 10] (Ronneby sn).....	10
SÖLVESBORGS KOMMUN	10
Sölvesborg [K 2].....	10
Listerlandet [K 23]	11

KARLSHAMNS KOMMUN

Djurtorp [K 8] (Åryds sn)

Motivering:

För *dalgångsbygden* karaktäristisk, välbevarad bybebyggelse med småskaligt odlingslandskap. (*Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ägostrukturen speglar ännu förhållanden vid tiden för laga skiftet. Framkammarsugor med uthuslängor i skiftesverk, bevarat vägnät och hägnadssystem, hävdad inägomark.

I området finns även andra kulturhistoriska värden som inte ingår i riksintresset: Gravfält från yngre bronsålder/äldre järnålder.

Elleholm [K 4] (Elleholms sn)

Motivering:

Viktig *fornlämningsmiljö* bestående av platsen för en av Blekinges senmedeltida städer med kulturlager under mark. (*Fästningsmiljö, Kyrkomiljö, Herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Strategiskt läge invid fästet Sjöborg på en av Mörrumsån kringfluten ö. Till området hör Hovgården - herrgårdsanläggning på fastlandet, som var biskopens förvaltningsgård. Sockenkyrka i korsvirke från 1713.

Ire [K 7] (Ringamåla sn)

Motivering:

Odlingslandskap brukat på ett för *skogsbygden* hävdvunnet sätt med gårdsbebyggelse av bevarad enskifteskaraktär. (*Gårdsmiljö, Vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gårdsbebyggelse av 1800-talsprägel, levande beteslandskap upprätthållet med slåtter, hamling, blädesuggning och skogsbete, det lokala vägsystemet samt relationen till naturlandskapet.

Karlshamn [K 6] ()

Motivering:

Fästningsmiljö och *småstadsmiljö* efter ursprunglig rutnätsplan som speglar en gränsstad under maktskiftet Danmark-Sverige vid 1600-talets mitt. Trästad med tomtstruktur och bebyggelse som avspeglar stadens sociala sammansättning och förutsättningar för handel, sjöfart och industriell utveckling från 1700-talet och fram till 1900-talets början. Intilliggande rekreativmiljö (*sommarnöjesmiljö*) som under slutet av 1800-talet planerades i kontrast till rutnätsstadens förtätning.

Uttryck för riksintresset:

Befästningarna på Boön och Frisholmen från 1600- och 1700-talen. Pest- och kolerakyrkogård. Ursprungligt gatunät efter stadsplaner från 1666, 1720 och 1764. Siktlinjer genom rutnätsstaden mot hav, natur, hamn och industri. Korskyrka och f.d. rådhus från 1600-talets slut, beläget vid det

centrala och öppna torget, planlagt enligt 1666 års stadsplan. 1720-års tomtindelning som visar stadens sociala differentiering. Traditionell tomtstruktur där bostadshusen placerats på långsmala tomter med husens långsida längs huvudgatan och med magasin och övriga uthus på gårdarna. Slutna kvarter. Bebyggelse som till sin utformning och skala anger den ursprungliga tomtens storlek. Trähusbebyggelse där den för Karlshamn karaktäristiska panelarkitekturen med ursprung i 1700-talets strama klassicism återfinns i de assymetriskt utformade fasaderna med stående locklistpanel i ljusa oljefärger och de vitmålade lisener som avdelar fasaden i mindre fält. Traditionen att bygga i trä återspeglas i 1800 och 1900-talets träbebyggelse i två våningar, med klara eller ljusa oljefärger, bland annat köpmansgårdarna ner mot Mieån och i södra delen av hamnområdet. Fasader med spontad panel och symetriskt placerade fönster, entrén i mitten, och tak utan takkupor. Park-, café- och hotellanläggningar i Väggaparken utanför rutnätsstaden samt kvarvarande spår från gamla badanläggningar. Gångstigar och utsiktspunkter som hörde till promenadstråken. I samma område villor, från 1890-tal till 1915, i schweizerstil med individuellt utformad asymmetrisk arkitektur, uppbyggd i flera huskroppar, med verandor, balkonger och utförliga snickerier. Därtill några villor i nationalromantisk byggnadsstil. Villornas planlagda placering, belägna på stora naturtomter med få uthus och utan traditionella tomtgränser.

Letesmåla [K 3] (Ringamåla sn)

Motivering:

Odlingslandskap i en levande skogsbygd där enskiftet 1814-15 format ägostrukturer samt bystruktur med bebyggelselägen och vägnät. Odlingsspår med anor från 1600-talet. (Gårdsmiljö, vägmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelselägena på småhöjder i mosaiklandskapet med den odlingsbara marken närmast gården. Sambanden mellan gårdarna och markfördelningen, där inägor och utmark har olika placeringar i landskapet samt olika användningsområden. De visuella sambanden mellan bebyggelselägena och den öppna odlingsmarken och betesmarken. De rumsliga sambanden mellan de i bykärnan kvarvarande gårdarna och de utflyttade gårdarna, som knyts ihop genom dess placering i anslutning till byns inägor och vägnät. Bostadsbebyggelsens formspråk och skala såsom de rödfärgade, panelklädda en- och tvåvåningshusen uppförda som enkel-, par- och framkammarstugor, med vita knutar och fönsteromfattningar. Uthusens lägen, i förhållande till bostadshusen, dess formspråk och skala, skiftesverkstekniken samt de murade väggarna med gavelrösten och förhöjningar av trä. Stengårderna som funktionella hägnader samt som fastighetsgränser. De funktionella sambanden mellan gårdslägena och utmarken genom de användbara fägatorna. Den fossila åkermarken med de otaliga odlingsrösen, terrasskanterna samt de kallmurade terrasskanterna. Lämningarna från skolhuset, linbastan, förvaringsanläggningarna ute i markerna, kolbottnarna, pottaskeugnen, samt skvaltkvarnarna med dammvallar. Vägnätets stengärdesinramning, sträckning, småskalighet och beläggning, med dess bygata löpande genom hela byn. De från bygatan utgående gårdsvägarna och fägatorna samt bebyggelsens läge intill dessa vägar. Torp- och gårdslämningarna, dess samband med gårdarna samt dess placering i landskapet, på avstånd från bykärnan. Skogbruksspåren av blädningsbruk, med olikåldrig och artrik vegetation. Det biologiska kulturarvet med hamlade träd, kulturväxter och betade skogsbestånd.

Mörtrum [K 5] (Mörtrums sn)

Motivering:

Ett av landets mest betydande centra för laxfiske alltsedan medeltiden. (*Fasta fisken*).

K län beslut RAÄ 1996-08-27. Beslut text (K2) 2015-06-16. Beslut text (K6) 2015-11-17. Beslut text (K16), (K17) 2016-03-23. Beslut text (K10), (K3), (K1) 2016-03-12. Beslut text (K9) 2017-11-07. Beslut text (K21), (K22) 2017-12-14 (korr. 2018-08-20). Beslut 2019-09-05 revidering K15. Beslut 2025-06-17 nytt riksintresse K23. Dokument uppdaterat 2025-06-18.

Uttryck för riksintresset:

Forssträcka med bevarade äldre fasta fångstanordningar, kronans lax- och rökbod.

KARLSKRONA KOMMUN

Brömsebro [K 21] (Kristianopels sn)

Sammanslaget med (K22)

Hallarumsviken [K 20] (Jämjö sn)

Motivering:

Strandbunden *fornlämningsmiljö* från bronsålder och järnålder som speglar östra Blekinges mest komplexa förhistoriska centralbygd.

Uttryck för riksintresset:

Spridda rösegravar och ett par hållristningar från bronsåldern. Vikingatida gravfält och hamnplats i vikens inre, skyddade av *fornborg* och pålspärrar.

Herrgården, Tjurkö stenhuggeri [K 16] (Karlskrona sn)

Motivering:

Industrimiljö i skärgårdslandskap efter ett av landets äldsta industriella stenbrott, med kringfunktioner, inrättat för direktexport till Tyskland. Karaktärsdrag från hantverksbaserad industri under 1860-talet, till mer storskalig produktion med organiserad arbetsdelning fram till mitten av 1950-talet, som speglar en viktig fas av Sveriges och Blekinges industrialiseringshistoria.

Uttryck för riksintresset:

Den stora mängden ytliga stenbrott med dess skravel- och skrotstenshögar som förklarar den tidigaste industrialiseringsfasen med hantverksbaserad stenhuggning. Sambanden hos en organiserad industrimiljö som senare växte fram. Storstenbrottet med dess ursprungliga funktionella samband mellan stenbrytning, järnvägslinjer, vägnät och lastagebryggor. De fasta anläggningarna som kontorshus, utskänkingsanläggningar, småskaliga stenhuggarstugor, torpbebyggelse och egna hem. Grunderna från bostadsbaracker inom områdets kärna. Stenmurarna byggda av överbliven, huggen sten. Kyrkan och dess ursprungliga funktion, både som en del av kronarbetarnas korrigering och som församlingskyrka.

Karlskrona [K 15] ()

Motivering:

Residensstad, svenska flottans huvudstation sedan 1680-talet och en av Europas bäst bevarade exempel på örlogsstad som genom påkostad arkitektur, tekniskt innovativa anläggningar och den ståndsmässigt anlagda civila staden med omgivande befästningar och försörjningssystem visar på den svenska stormaktstidens ambitioner att utöka och upprätthålla en maktställning i Europa och runt Östersjön. Speglar tydligt statsmakternas inflytande bakom stadsbildningar under 1500- och 1600-talen. (*Stadsmiljö; residensstad, garnisonsstad, Kvarnmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Den sedan 1680-talet bibehållna rutnätsplanen med kvartersindelningen, de breda paradgatorna, gatustrukturen med strålgator och Kungsgatan som mittaxel. Offentliga byggnader med koppling till stadens funktion som residensstad, såsom Rådhuset, Residenset och andra successivt uppförda offentliga byggnader. Stortorget som den civila stadens centrum med sin monumentala karaktär och bebyggelse, liksom de långa utblickarna över den omgivande, lägre belägna staden. 1700- och 1800-

K län beslut RAÄ 1996-08-27. Beslut text (K2) 2015-06-16. Beslut text (K6) 2015-11-17. Beslut text (K16), (K17) 2016-03-23. Beslut text (K10), (K3), (K1) 2016-03-12. Beslut text (K9) 2017-11-07. Beslut text (K21), (K22) 2017-12-14 (korr. 2018-08-20). Beslut 2019-09-05 revidering K15. Beslut 2025-06-17 nytt riksintresse K23. Dokument uppdaterat 2025-06-18.

talsbebyggelse på Trossö, i stråk eller som enstaka inslag i kvarteren, bestående av låg trähusbebyggelse, ofta med välbevarade innegårdsmiljöer. Trossös jämna och låga siluett som följer topografin och underordnar sig Stortorget kyrkor. Björkholmen där den kuperade terrängen, småskaliga tomtindelningen samt en större andel äldre bebyggelse med små låga stugor, träbyggnader i 1–2 våningar, generellt placerade med gaveln ut mot gatan, är karaktärsskapande. Örlogsvarvet och Nya varvet, som i skala och struktur skiljer sig från den civila staden genom fristående ofta storskaliga byggnader, placerade utan kvartersstruktur, omgivna av stora, öppna funktionsytor, och där bebyggelse och anläggningar från sent 1600-tal och framåt visar på olika tiders arkitektoniska ideal och tekniska förutsättningar. Rester av den gamla sträckningsmuren, Vallgatans sträckning, varvmuren och mötet mellan den civila och militära staden. Stumholmen med sin mångfald av bevarade och fristående funktionsbyggnader från olika tider och med koppling till flottans intendentur till exempel kronobageriet och beklädnadsverkstaden. Inre och yttre befästningar från olika tider och med fria utblickar mot inloppet till staden. Anläggningar för örlogsstadens försörjning kring Lyckebyåns fall i form av dammanläggning, lämningar av kronosmedja, stenvälsbro och Kronokvarnen. Det äldsta varvets verksamhet på Vämö med spår efter repslagarbana och varvsplan.

Kristianopel/Bröms [K 22] ()

Motivering:

Traditionsbärande landskap i en *gränsbygd*, där en från medeltida källor omtalad gränsmarkering och plats för rikspolitiskt betydelsefulla händelser finns. Det Danska rikets ansatser till försvar av riksgräns och *handelsplats*, som resulterat i borganläggning. Från sekelskiftet 1500-1600-tal en utveckling av försvaret som återspeglas av en än idag särskilt tydlig *fästningsstad*, belägen invid en betydelsefull *kommunikationsmiljö*, på en för landskapet strategisk plats. På grund av förändrad rikstillhörighet och förlorade stadsprivilegier följde stagnation och upphörande av staden under sent 1600-tal. Utnämningen till *köping* under Karlskrona 1714, med verksamheter i handel och sjöfart som försörjning, vilka under 1800-talet bidragit till köpingens uppgång. Ett betydelsefullt omland med *odlingslandskap*, dominerat av enskilda gårdars hävd, som försörjt staden och köpingen. (*gränsbygd, handelsplats, fästningsstad, kommunikationsmiljö, köping, odlingslandskap*)

Uttryck för riksintresset:

Gränsbygden med spår efter gränsmarkeringar såsom platsnamn samt gränsstenarna, Kungsstenarna och Fredsstenen. Med de visuellt tydligaste Bremesesten samt Brömsesten, belägna vid Brömsbäckens källflöde respektive mynning. Brömsebäcken i sin helhet, som återspeglar den gamla landsgränsen. Lämningarna efter den till dansk/svenska gränsen kopplade försvarsanläggningen Brömsehus (högmedeltida) med borgplatån, förborgen, försvarsvallen samt de visuellt tydliga siktlinjerna både mot havet samt mot inlandet och Via Regia.

Via Regia samt dess sträckning och småskalighet. De topografiska spåren i det öppna landskapet efter stadsläget för Avaskär, såsom den flacka åsen och de naturliga avgränsningarna utgjorda av havet och Petriån, samt de härtill knutna siktlinjerna. Även platserna för lerbottnarna samt lämningarna från ålbroarna, brunnarna och källaren från stadstiden.

Den gränsmanifesterande, visuellt mycket tydliga, befästningsmuren i Kristianopel, härrörande från den danska stadstiden (1600-1678). Det för befästningsstaden karakteristiska gatunätet, kommen ur stadsplanen från stadens anläggande, än idag lokaliserat med den ursprungliga sträckningen. Kyrkan, som den enda kvarvarande bebyggelsen från stadstiden, dess läge samt utformning. Lämningarna från den först anlagda kyrkan vid "Kärringkullen". Hamnläget i Kristianopel, samt dess utformning, kommen ur fiskets och sjöfartens betydelse. Hamnens södra pir, belägen på ursprunglig plats för stadens skeppsbrygga, samt kåsarna och lämningarna efter de betydande

K län beslut RAÄ 1996-08-27. Beslut text (K2) 2015-06-16. Beslut text (K6) 2015-11-17. Beslut text (K16), (K17) 2016-03-23. Beslut text (K10), (K3), (K1) 2016-03-12. Beslut text (K9) 2017-11-07. Beslut text (K21), (K22) 2017-12-14 (korr. 2018-08-20). Beslut 2019-09-05 revidering K15. Beslut 2025-06-17 nytt riksintresse K23. Dokument uppdaterat 2025-06-18.

ålböarna (främst på Mölleskär).

De rumsliga sambanden i stadskärnan med de ännu synliga strukturerna från den ursprungliga stadsplanen, såsom förhållandena mellan till exempel bebyggelsen, gatunätet, befästningsmuren, hamnläget och kyrkan. Bebyggelsen från köpingstiden (mestadels 1700-1800-tal) med enkel- par- och framkammarstugor, emellanåt i två våningar. De för bebyggelsen utmärkande karaktärsdragen, såsom dess placering i förhållande till gatunätet, med boningshusen i gatulivet och ekonomibyggnaderna på bakgården, kring de stenlagda gårdsplanerna. Bebyggelsens utformning med flertalet exempel på locklistpanelklädda fasader i röd slamfärg eller ljusa kulörer, spröjsade fönster, pardörrar samt skeppsbyggartraditionens byggnadsdetaljer såsom till exempel kvartsklurna stockar mellan knutlådorna. Från köpingstiden, uppförd under tidigt 1700-tal, även byggnadsminnet Köpmannagården (Johannessonska gården). Den småskaliga siluetten av samhället, med kyrkan som den enda monumentala byggnaden.

Odlingslandskapet med bevarade strukturer och bebyggelselägen från sekelskiftet 1600–1700, samt den här glesa gårdsbebyggelsen. Även gårdslägenas placering i förhållande till vägen samt de visuella sambanden mellan gårdslägena.

Unika naturvärden såsom betesöar och strandängar med öppna, hävdade betesmarker och ett rikt biologiskt kulturarv. Bevarade ägostrukturer på öarna, i form av stenmurar.

Skärva m.m. [K 14] (Karlskrona sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljöer nära Karlskrona som skapats, och givits ståndsmässig prägel, av i staden verksamma högre officerare och tjänstemän.

Uttryck för riksintresset:

Särskilt märklig är Skärva, uppförd av amiralen och skeppsbyggaren F H af Chapman i en blandning av allmogetradition och nyklassicistisk stil efter egna ritningar. Park med märkliga byggnader och ovanlig hamnplats.

Östra Skärgården i Blekinge [K 17] (Sturkö och Torhamns sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö som tydligt återspeglar utvecklingen av de maritima näringarna med kompletterande verksamheter sedan senneolitisk tid. *Gränsbygd* med *kommunikations-* och *försvarsmiljöer* med strategisk betydelse för sjöfart och försvar från vikingatid till slutet av 1900-talet.

Uttryck för riksintresset:

Skärgårdens öppna landskap med de visuella sambanden mellan öarna samt den på flertalet ställen obrutna horisonten. Det stora antalet betade och slåttade holmarna med kontinuitet sedan järnålder med talrika spår av kreatursfällor och ”mjölkakåsar”, hägnadssystem avgränsande ängsmarker och lyckodlingar samt det biologiska kulturarvet bestående av betesgynnade växter och hävdade träd. Fornlämningarna i form av gravar från senneolitisk tid samt med vikinga- och medeltida kåsar (båtlämnigar), tomtningar (säsongsbosättningar) med kontinuitet av användning in på 1700-talet. Farledsmiljön längs Kung Valdermars segelled med lä-/vindhamnarna och vrakplatserna i hela området. Den militära miljön med otaliga fortifikatoriska lämningar. Både de tillfälliga och de industriella stenbrottslämningarna. Missionshusen samt de för fisket karakteristiska strukturerna, och byggnadsfunktionerna, såsom; hamnarna, kåsarna, sliparna, garnhagarna, lastagebryggorna, bryggorna, rökbodarna och fiskebodarna samt de funktionella sambanden däremellan.

Östra Hästholmens småskaliga odlingslandskap och bebyggelse, det oskiftade byläget.

Gårdsbebyggelsen med fristående bostadshus samt ekonomibyggnaderna uppförda med stående

rödslammad träpanel, putsade fasader eller i skiftesverk. Fiskebodarna och bryggorna. Det bevarade äldre vägnätet. Missionshuset och Mårtenssons båtbyggeri. Sambanden mellan byläget och odlingsmarken. Det fossila odlingslandskapet med röjningsrösena och stengårderna som hägnadssystem. **Ytteröns småskaliga** odlingslandskap med dess äldre lämningar och strukturer. **Ungskärs** fiskeläge med kontinuitet från sent 1600-tal. Den småskaliga bebyggelsestrukturen på spontant uppkomna tomter, det intakta vägnätet samt den talrika uthusbebyggelsen. Bebyggelsen med fasader klädda med träpanel, rödslammade eller i ljusa kulörer och dess verandor med flacka tak. Ungskärs missionshus, skolhus, gamla lastbrygga och magasinhus, Hamnen med stenhantverk från 1936. Fiskebodarna vid hamnen. **Stenshamn** med fast fiskeläge sedan sent 1600-tal. Den småskaliga bebyggelsens i en och en halv plan med rödslammade eller i ljusa målade träpaneler och mestadels sadeltak. Bebyggelsens placering i nord-sydlig riktning samt det bevarade äldre vägnätet. Yttre skärgårdens äldsta bevarade hamn, uppförd i sten 1918. De talrika fiskarbodarna samt missionshuset. **Utlängans** gårdsbebyggelse (med rötter i sent 1600-tal) med tillhörande odlingsstrukturer. Fyren och kapellgrunden. Det biologiska kulturarvet i form av ett bestånd skottekar, sannolikt från 1600-talet. **Långörens** oskiftade lotssamhälle som uppkom som en följd av Karlskronas bildande (1680). Strukturen i byläget med bygatans ursprungliga sträckning samt bebyggelsen intill denna. Bebyggelsens utformning, mestadels som parstugor, klädda med rödslammad eller ljust bemålad träpanel. De karakteristiska verandorna, mestadels glasade med pardörrar och flacka tak. Uthusbebyggelsen, såsom; fiskebodar, rökbodar och fähus. Lotstornet från 1877 med tillhörande byggnader samt utblickarna från lotstornet. Fägatorna ut från byläget samt hägnads- och ägostrukturerna på utmarken. Bryggor och kåsar. **Inlängan** med dess tomtingar. Hällkistegravfältet från senneolitisk tid. Markanvändnings- och ägostrukturerna, avgränsade med stengården. Det biologiska kulturarvet i form av ljungheden, uppkommen genom lång kontinuerlig hävd. **Öppenskar, Torhamnaskär och Äspeskär** med beteslandskap som sannolik brukats kontinuerligt sedan yngre järnålder. Säsongsbosättningslämningarna, fångstfällan och ”mjölkakåsarna” på Öppenskar. **Flaskkärs** tomtningar och kåsar, samt tillhörande historiska landskapet. **Maltkvarns** öppna odlingsmarker och markanvändningsstrukturer i ursprunglig lägen. **Arnö/Ornö** med det öppna beteslandskapet.

OLOFSTRÖMS KOMMUN

Baggeboda [K 1] (Jämshögs sn)

Motivering:

Ensamgård med månghussystem karakteristisk för Blekinges skogsbygd som speglar försörjningen med betoning på skogsprodukter från 1600-tal t.o.m. 1900-talets första hälft. (*Kvarnmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Mangårdsbyggnad från 1792 med ett flertal ekonomibyggnader av skilda funktioner såsom hästskoformad ladugård, loge och stall, oxstall flera magasin, hönshus, bränneri, smedja och badhus, flera utformade i gråsten och sadeltak med bruten takstol. De visuella sambanden mellan gård, uthus, öppna marker, skogen och sjön. Ensamgårdens utmarksvägar och det öppna landskapet närmast gården. Den stora trattformade fägatan och hamlade träd. Odlingsrösen. Vattendriven såg- och kvarnanläggning med tillhörande dammluckor, som visar på timmerhanteringens stora betydelse för gården. Spår av blådade skogsbestånd i form av blandskog med höga naturvärden. Lämningar från torpbebyggelse och kolningsanläggningar.

RONNEBY KOMMUN

Bräkne-Hoby [K 9] (Bräkne-Hoby sn)

Motivering:

Karakteristisk bebyggelse samt struktur speglande ett svenskt *sockencentrum* och dess framväxt till en *förindustriell centralort* och ett kommuncentrum. Ett flertal bevarade offentliga byggnader från 1700-, 1800- och 1900-talen. Samhälle med *rural skolmiljö* med bevarade skolbyggnader från 1800- och 1900-talen. Skolmiljöer som förmedlar svenskt skolväsendes historia ur flera perspektiv, och återspeglar kvinnornas medverkan i samhällsutvecklingen. (*sockencentrum, förindustriell centralort, rural skolmiljö, institutionsmiljöer*).

Uttryck för riksintresset:

Sockencentrumet, med dess öppna struktur och de visuella samt funktionella sambanden. Sockenkyrkan med medeltida placering, invigd 1872, som en framträdande, treskeppig basilika i nyromansk stil. Prästgården, från 1750-talet, med dess medeltida placering mitt emot kyrkan, uppförd med brutet tak och markerad entré. Sockenmagasinet, från 1820-talet, ombyggt till lärosal för folkskolan i slutet av 1870. Klockargården, troligen från 1800-talet. De rumsliga sambanden mellan kyrkan, vägen, prästgården, sockenmagasinet, klockargården, gästgivargården, kommunhuset och bebyggelsen kopplad till skolmiljöerna. Tingshuset, från tidigt 1800-tal, med revetering i gul puts och klassicistisk arkitektur samt mansardtak. Gästgiveriet, från sent 1700-tal, med brutet sadeltak och liggande panel samt dess placering i förhållande till vägen. Hoby gård, från mitten av 1800-talet med dess placering. Kommunhuset i jugendstil från 1910 och dess placering mitt i samhället. Den äldre vägsträckningen och vägskalet, där kung Christians IV kustlandsväg från 1640-talet och den allmänna skogsbygdevägen från norr möts, samt dess förhållande till de institutionella byggnadernas placering. Den från folkskolan kontinuerligt framvuxna grundskolemiljön, med tydliga årsringar och tidstypisk arkitektur, från skolväsendets olika utvecklingsstadier, samt dess rumsliga samband. Skolbyggnaderna från 1844, 1936, 1956 (två) och 1997. Folkhögskolans skolmiljö, med bevarad monumentalt utformad och placerad huvudbyggnad från 1916, uppförda med fasader i tegel och granit i nationalromantisk stil med trappstegsgavlar. Folkhögskolans elevhem från 1954 och 1973. De till folkhögskolemiljön flyttade byggnaderna; gymnastiksalen från 1902 samt allmogestugan "Wittlockastugan". Lanthushållsskolorna, med skolbyggnaden från 1906 i tegel, samt skolbyggnaden från 1948 i ljus puts. Den ditflyttade vävstugan.

Förkärla centralbygd [K 12] (Förkärla sn)

Motivering:

Herrgårdsskapslandskap där länets största sammanhängande fornlämningsområde tillsammans med märklig hamn sedan vikingatiden speglar lång bebyggelsekontinuitet fram t.o.m. 1800-talets agrara revolution. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det stora fornlämningsbeståndet består av bronsåldersrösen med delvis unika konstruktionsdrag på höjder runt dalen samt några gravfält, främst det stora på Hjortahammarsåsen, samt hamnplats med lång kontinuitet, skyddad av sällsynta vikingatida farledsspärrar. Förkärla medeltida kyrka. Herrgårdsmiljön på Tromtö, sedan 1686 en av huvudgårdarna i det efter den svenska erövringen bildade Johannishus' storgodskomplex. Huvudbyggnad, ombyggd 1834 i nyklassicistisk stil, stor engelsk park, extensivt utnyttjade betesmarker, bokskogsbestånd. I Förkärladalen med Vambåsa gods ett rationaliserat odlingslandskap från 1800-talet.

Johannishus m.m. [K 11] (Hjortsberga sn)

Motivering:

Slottslandskap med stordriftsprägel, förknippat med 1600-talets försvenskningssprocess och med välbevarade och omfattande *fornlämningsmiljöer* samt *kyrkomiljö*. (*Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Åssträckning med gammal väg och bronsåldersrösen i söder, samt flera järnåldersgravfält, varav ett mycket stort i anslutning till kyrkan. I söder det märkliga runmonumentet "Björketorpsstenen". Johannishus slott med välbevarad huvudbyggnad i rokokostil från 1700-talets mitt. Västra Vångs oskiftade bybebyggelse med tillhörande torp, kyrkomiljön vid Hjortsberga - den traditionella platsen för Blekinge landsting - med tidigmedeltida kyrka.

Ronneby brunn, Blekan - Karön [K 10] (Ronneby sn)

Motivering:

Brunnsmiljö med anor från tidigt 1700-tal, med bebyggelse, kringmiljöer och utflyktsmål. Miljön återspeglar sammantaget kurortsverksamhetens utveckling, med betoning på hur de borgerliga livsstilsidealerna sammanföll med tidens hälso- och sjukvårdsideologier under kurortskulturens storhetstid från sent 1800-tal till tidigt 1900-tal. Verksamhetens storhetstid anses ha varit bland den främsta inom svensk brunnsepok. *Kommunikationsmiljö* genom Ronnebyån som sammanbindande länk mellan staden, Brunnsparken och Karön.

Uttryck för riksintresset:

Brunnsparken med kontinuitet sedan tidigt 1700-tal. Bebyggelsen i parken från sent 1800-tal. De till kuren knutna promenadvägarna och viloplatserna samt dess samband med vattnet. Siktlinjerna från viloplatserna. Fornlämningarna i brunnsområdet. Den inom Blekan och Rönningen enhetliga pensionats och arbetarbebyggelsen med uppkomst i direkt anslutning till brunnsverksamheten. De stora trädgårdarna längs Nedre Brunnsvägen, grundade efter brunnsidealen med anlagda gångar, lusthus samt vattenkiosker. De till trädgårdarna hörande häckarna i tomtavgränsningarna samt de genomsiktliga grindarna. Blekans bebyggelse från sekelskiftet 1900 med pastellkulörer, företrädesvis plåttäckta tak, påkostade exteriörer samt stora verandor. Bebyggelsens läge med samband till ån där "finsidan" vetter mot vattnet. Inom Blekan även det oregelbundna, spontant uppkomna gatunätet samt den småskaliga uthusbebyggelsen i samma stil som villorna. Ronnebyån som en kommunikationslänk med bibehållna siktlinjer och angoringsplatser. De visuella sambanden mellan Brunnsparken och Brunnsskogen. Kontrasten mellan det välanlagda i Brunnsparken och det vilda i Brunnsskogen samt på Karön. Brunnsskogens och Karöns anlagda gångar samt utsiktsplatser. Karöns sommarhusbebyggelse i Schweizerstil, med individuellt utformad asymmetrisk arkitektur, uppbyggd i flera huskroppar, med verandor, balkonger och utförliga snickerier. Karöns naturtomter, bryggfundamentet från ångslupskommunikation, Schweizeriet och båtbyggarna med kontinuitet som segelbåtscentrum, havsbadet med badhytterna belägna på ursprunglig plats för brunnsverksamhetens kallbadhus. Det biologiska kulturarvet i form av planterade lindar, rhododendronbuskage, planterade smågrupper av träd, artrika skogsbestånd samt friväxande träd, både inom parken, Brunnsskogen samt på Karön.

SÖLVEBORGSKOMMUN

Sölvesborg [K 2]

Motivering:

Hamnstad grundad intill dansk riksborg, som tydligt visar senmedeltidens regelbundna torgstad med

K län beslut RAÄ 1996-08-27. Beslut text (K2) 2015-06-16. Beslut text (K6) 2015-11-17. Beslut text (K16), (K17) 2016-03-23. Beslut text (K10), (K3), (K1) 2016-03-12. Beslut text (K9) 2017-11-07. Beslut text (K21), (K22) 2017-12-14 (korr. 2018-08-20). Beslut 2019-09-05 revidering K15. Beslut 2025-06-17 nytt riksintresse K23. Dokument uppdaterat 2025-06-18.

landsvägen infogad i gatunätet. Stadens utveckling med handel och sjöfart under 1800-talet. Stadens utvidgning under 1900-talet som ett fristående tillägg till den medeltida staden, på de tidigare stadsjordarna (*Stadsmiljö, Fästningsmiljö, Gränsbygd*)

Uttryck för riksintresset:

Gatunät med stenbelagda gator och torg efter senmedeltida stadsplan. Högmedeltida kyrka och småskalig bebyggelse, med tegeltäckta tak och till största del putsade fasader, som till övervägande del tillkommit efter en stadsbrand år 1801. T.ex. bebyggelsen runt torget. Kvarvarande ursprunglig tomtstruktur med boningshusen mot gatan och med magasin och uthus på gårdarna. Anläggningar från stadens sjöfarande handelstraditioner under mitten av 1800-talet, som t ex dykalber (förtöjningsplatser) och magasinhus. Synliga rester av vallgravssystem, borgkullen och ruinen av Sölvesborgs slott som var ett av de danska riksfästena under medeltiden. I samma område även senare bebyggelse från 1800-talets godsmiljö med ett corps-de-logi, förvaltarbostad, allé samt stor ekonomibyggnad uppförd i sten. Skans på ön kaninholmen, sannolikt från slutet av 1600-talets krigsår. Intakt torgplats vid Hästtorget. Kustlandsvägen, den s.k. Via Regia, som binder samman torgstaden med slottet och var av avgörande betydelse vid anläggandet av såväl borgen som staden. Fattighus och stadsbebyggelse som visar på landvägens kontinuerliga användning som infartsväg fram till 1900-talets början. "Nya Stadens" gatunät efter esplanadsystemets rutnätsplan från 1897 och 1910 års stadsplaner. Trädplanteringar som bildar boulevard och alléer. Snedställda gatuhörn. Tingshus och järnvägsstation i motsatta ändar av Ungersgatans raka obrutna stråk. Natur- och smågatstensbeläggningar. Kvarvarande bebyggelse från 1900-talets början.

Listerlandet [K 23]

Motivering:

Fiskelägen och bymiljöer som tillsammans illustrerar Saltsjöfiskets kontinuerliga utvecklingsprocess från bisyssla under 1700-talets mitt, till dagens fiskindustrier. Vidareutvecklingen till badort för personal vid järnvägen speglar turismens och friluftslivets framväxt i början av 1900-talet. (*Fiskeläge, bymiljöer, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap, rekreativmiljö*).

Generella uttryck för riksintresset:

Fiskelägenas och byarnas ursprungliga utsträckning med tillhörande vägnät. Den luftiga öppna tomtstrukturen och den lågskaliga bebyggelsen. Placeringen av bostadshusen med långsidan mot havet. Uthusen och bodarna i vinkel mot bostadshusen. Stenmurarna som inhägnar fiskeläget, tomterna och garnhagarna. Kåsarna - förtöjnings- och uppdragningsplatserna, i form av pirliknande stenrader i strandkanten. De obebyggda garnhagarna där fiskenäten förvarades. Den fria utblicken från hamnområdena mot horisonten.

Uttryck per delområden:

Djupekås

Fiskeläget och skutredarhamnens bevarade ursprungliga utsträckning med infartsvägen Djupekåsvägen som leder ner till vattnet och M/S Nordenstjärnans väg. Tomtgränserna som utgörs av stensträngar eller kallmurade stengårdsgårdar. De obebyggda tomterna och garnhagarna. Bebyggelsen med fiskarnas bostadslängor samt skepparvillorna. Bostadshusen i tidstypiskt utförande med stensockel, placerade med långsidan vänd mot havet. Uthusen och bodarna i vinkel mot bostadshusen. Älfiskeboden med "bödesal" där näten reparerades. Kåsarna och de mindre hamnbassängerna i strandlinjen. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Tocken

Fiskelägets utbredning med Tockenvägens raka vägsträckning kantad med kallmurad stenmur. Det öppna landskapet. Udden som utgjorde lastageplats. Kåsarna uppförda av större stenblock. Sjöbodarna på udden vilka visar att området kontinuerligt använts som båtplats. Siktlinjen från fiskeläget mot havet och mot Djupekås med den djupa Källeviken som utgjorde ankringsplats för handelsskepp under vintertid.

Östra Näsnabben

Den gemensamma garn- och båtplatsen med kåsarna i strandbrynet. Den kallmurade stengårdsgården med tillhörande tork- och lagningsplats för fiskegarn, med större stenblock och vidväxande träd. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Västra Torsö

Fiskelägets bevarade ursprungliga utsträckning med vägsträckningen längs fiskelägets östra gräns. Stenmurarna som omgärdar hela fiskeläget samt fiskeboställena och garnhagarna.

De obebyggda garnhagarna. Träbebyggelsen med bostadslängorna i tidstypiskt utförande på stensockel placerade med långsidan vänd mot havet. Uthusen och bodarna i byggda i vinkel mot bostadshusen. Kåsarna i områdets södra del. Pirarna i strandlinjen norr om kåsarna. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Östra Torsö

Fiskelägets bevarade ursprungliga utsträckning. Oastensvägen/Torsövägens ursprungliga vägsträckning genom fiskeläget. Den öppna platsen vid hamnen, som utgjorde fisktorg.

De kallmurade stenmurarna vid tomtgränserna med tillhörande stigar. De obebyggda garnhagarna. Träbebyggelsen med bostadslängor i tidstypiskt utförande, på stensockel, placerade med långsidan mot havet. Uthus och bodar i vinkel mot bostadshusen. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Krokås

Fiskeläget med bebyggelse från slutet av 1800-talet fram till 1930-talet, belägen längs infartsvägen Mjällbyåsavägen och Krokåsvägen utmed havet. De obebyggda garnhagarna. Träbebyggelsen med bostadslängor i tidstypiskt utförande, på stensockel, placerade med långsidan vänd mot havet.

Uthusen i vinkel mot bostadshusen. Kåsarna norr om hamnen. Hamnen med fiskindustrier, fiskebodar, slip och fiskefyrar. Den låga bebyggelsen i hamnen av småindustrikaraktär med koppling till fiskerinäringen. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Hällevik

Fiskelägets ursprungliga utsträckning med infartsvägen Haveliden och Strandvägen i söder längs vattnet, Piltvägen och Matrosvägen i norr. De med stengårdsgårdar stängslade tomtgränserna vilka visar garnhagarnas ursprungliga utsträckning. De obebyggda garnhagarna. Stigarna intill gårdesgårdarna. Träbebyggelsen med bostadslängor i tidstypiskt utförande, varav några är placerade med långsidan mot söder medan de flesta vetter mot havet i öster. Uthusen och bodarna i vinkel mot bostadshusen. Kåsarna i hamnen utförda i natursten. Hamnen med före detta salteriet, fiskindustribyggnaderna, tullhuset, dieselstationen serviceanläggningarna och sjöbodarna längs kajkanten. Den låga hamnbebyggelsen. Det före detta stationshuset i jugendstil. Fiskarbostaden "Sjöttens" på Strandpromenaden. Hälleviks fyr. Pirarmen väster om fyren med fyrlykta på hög mast. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten. Hälleviks havsbad med Lokvägen som markerar Listerbanans tidigare järnvägssträckning. Semestervägen, Fritidsvägen och Bryggsvägen, vilka tillkom i samband med att stugområdet och badhotellsanläggningen byggdes. Sommarstugorna uppförda i början av 1900-talet, främst belägna söder om badhotellet och sydost om hotellet i området kring "Lilla torg". Villa Solbacka som utgjort bostad för byggmästaren för sommarstugorna i området. De mindre uthusen på sommarstugetomterna. Badhotellet med tillhörande gästrumsannex: Skånestugan utförd som fiskarbostad, radhuslängan Blekingestugan, Västgötastugan som tillhört SJ, Birkastugan vid Lilla torg byggd på stensockel samt Hallandsstugan. Jämtlands-, Härjedals- och Hälsingestugorna som tillhörde vilohemsföreningen. Parken och fritidsanläggningarna såsom tennisbanorna, miniatyrgolfbanan och lekparken i badhotellets närområde. De tillhörande personalbostäderna längs Fritidsvägen öster om hotellet som utgörs av trälängor. Badhytterna längs Ljungvägen, flyttade från stugföreningens strand. Sjöstugan som tidigare utgjorde kiosk, senare servering. Siktlinjen mot havet från badhotellets väg till stranden. Den öppna stranden med stenmurarna som går ner i havet och markerar gränsen mellan badhotellets västra del och stugägarnas

östra del.

Nogersund

Fiskelägets ursprungliga utsträckning med infartsvägen Nogersundsvägen och den vinkelställda Skepparevägen. Muren i nordost mellan Hörby och Skönabäcks marker. De obebyggda garnhagarna med kringgårdande stengårdsgårdar. Träbebyggelsen med fiskarnas bostadslängor i tidstypiskt utförande placerade med långsidan mot havet. Uthusen och bodarna uppförda i vinkel mot bostadshusen. De rödfärgade sjöbodarna längs med Hamnvägen, varav vissa med höga takfall. Hamnen med fiskindustribyggnaderna, slipen och vågbrytaren från slutet av 1800-talet i söder med fyrstolpe. Den låga bebyggelsen av småindustrikaraktär från 1950-talet. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Hörvik

Fiskelägets ursprungliga utsträckning. Träbebyggelsen med bostadslängor för fiskare och skeppare i tidstypiskt utförande på stensockel, med långsidan mot havet eller vägen. Uthusen och bodarna uppförda i vinkel mot bostadshuset. Infartsvägen Hörviksvägen och Kustvägen samt Hallahålevägens sträckning längs vattnet. De obebyggda garnhagarna med kringgårdande stengårdsgårdar. Kåsarna längs östra stranden med senare tillägg i betong. Hamnen med fiskindustribyggnader, sjöbodar, båtuppdagningsplats och pir i norr med fyrlykta på ställning. Den låga bebyggelsen i hamnen av småindustrikaraktär med koppling till fiskerinäringen. Sjöbodarna i två generationer, med längor från 1900-talets första hälft uppförda med långsidan längs med gatan i hamnkvarteren och med senare mindre bodar uppförda med gaveln mot kajen. Det före detta stationshuset i klassicerande arkitektur. Den fria utblicken från hamnen mot horisonten.

Istaby

Klungbyns ursprungliga utsträckning med det asymmetriska vägnätet med Torsövägen, Tolavägen, Kullarpsvägen och Bernsa Johans väg. Gårdsmiljöerna med ljusa mangårdsbyggnader och ekonomibyggnader i natursten belägna runt ladugårdsplanen. Bostadslängorna för hantverkare, placerade med långsidorna längs med vägarna. De tillhörande uthusen i vinkel mot bostadshusen. Läget för den holländska kvarnen från början av 1800-talet med siktlinje mot det öppna odlingslandskapet i norr. Valskvarnen från början av 1900-talet, belägen öster om det äldre kvarnläget. Det öppna odlingslandskapet kring byn med obrutna siktlinjer mot Mörby, Hörby och Stiby.

Hosaby

Bymiljöns utsträckning med bykärnan från 1700-talets första hälft och de utflyttade gårdsmiljöerna öster om bykärnan från 1800-talets första hälft. Vägnätet med den ursprungliga krokiga vägsträckningen; Hosabyvägens sträckning genom den ursprungliga bykärnan. Den raka vägsträckningen från Mjällby till Hosaby. Listervägen, tidigare banvall för Listerbanan, mot Hörviks fiskeläge som korsas av Bolsabacksvägen/Noavägen med de utskiftade gårdarna. Gårdsmiljöerna i den ursprungliga bykärnan och de utflyttade gårdsmiljöerna i odlingslandskapet med mangårdsbyggnader och fristående ekonomibyggnader placerade runt ladugårdsplanen. Bostadslängorna för hantverkare, placerade med långsidorna längs vägarna. De tillhörande uthusen, belägna i vinkel mot bostadshusen. Det före detta stationshuset i nationalromantisk stil. Före detta lanthandeln och handelsboden. Kvarnen av holländsk typ. Stärkelsefabriken på södra sidan om vägen mellan byn och fiskeläget. Det öppna odlingslandskapet kring bykärnan samt mellan bykärnan och de utskiftade gårdarna. Den fria utblicken från bykärnan mot norr, väster och söder samt från bykärnan mot de utflyttade gårdarna i öster.